

Zdenka
Repanšek

SAMOSTOJNO IZOBRAŽEVANJE ŠTUDENTOV

Vseživljenjsko samoizobraževanje

SAMOSTOJNO IZOBRAŽEVANJE

Izraz samostojno izobraževanje je zelo širok, saj zajema vsakršne oblike učenja in izobraževanja, kjer posameznik prevzema pobudo pri odločanju o posameznih vidikih svojega učenja.

Značilnosti samostojnega izobraževanja so (Benedik, 1996, str. 51):

- učenje poteka večidel samostojno: pobudo, načrtovanje in izpeljavo učne akcije prevzame, kolikor je le mogoče, učenec sam;
- temeljni vir znanja ni učitelj, temveč gradivo in drugi viri;
- institucija pomaga posamezniku, skupini ali širšemu krogu ljudi; pomaga lahko na vseh stopnjah andragoškega cikla ali samo v nekaterih;
- pomoč institucije se v praksi izraža tako, da zagotovi prostor za učenje, ustrezno organizirano dejavnost, ustrezno gradivo in svetovalno pomoč pri samostojnem izobraževanju.

Po Kulichu je imelo samostojno izobraževanje pomembno vlogo v življenju grških filo-

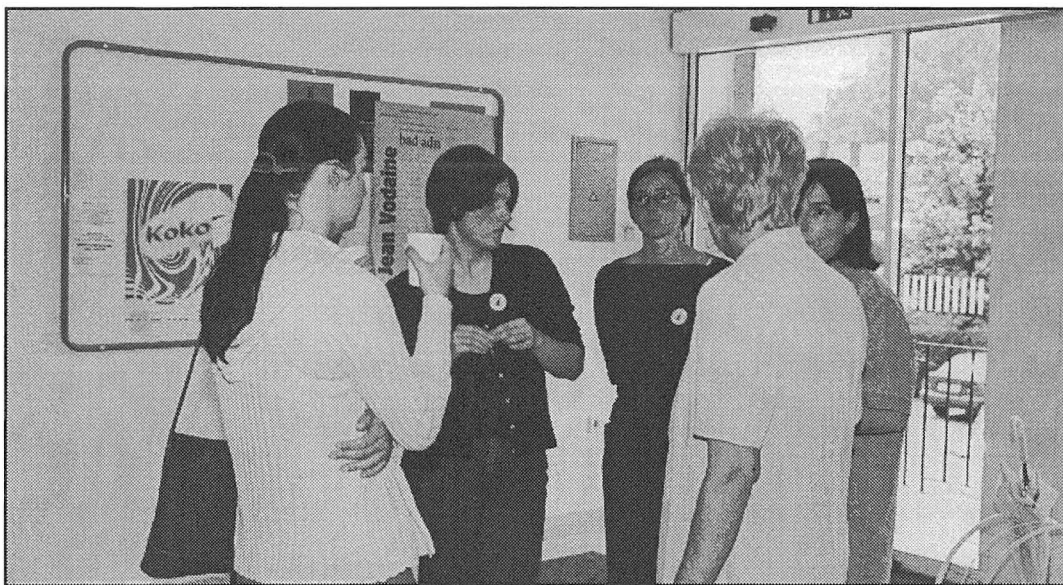
zofov. Za samostojnega učenca se je razglasil na primer Sokrat in pri tem opozarjal na priložnosti, ki so mu omogočile, da se je učil od ljudi, ki so ga obkrožali. Platon je verjel, da je končni cilj izobraževanja mladih ljudi v tem, da razvijejo sposobnosti za samostojno učenje in jih potem uporabljajo kot odrasli ljudje.

Gibbons s sodelavci je leta 1980 naredil biografsko študijo, v kateri je preučeval 20 pomembnih osebnosti (Harry Truman, Walt Disney, Charlie Chaplin, Henry Ford, Pablo Picasso, Muhammed Ali), ki jih označujejo življenjsko pomembni dosežki – kljub temu, da je bila njihova formalna izobrazba razmeroma slaba. Vsi omenjeni so si znanje, vedenje in modrost pridobili s samostojnim izobraževanjem, ne pa le v izobraževalnih institucijah.

V nekem obdobju človeške zgodovine so vlogo pomočnikov pri učenju prevzeli modri ljudje, ki so praviloma vedeli več od drugih in hkrati svoje znanje podajali tako, da so ga zlahka dojeli tudi drugi. Bili so nekakšni mentorji in so svoje učence vodili in usmerjali po poti do znanja. Kasneje se je razvilo organizirano izobraževanje in različne izo-

Zgodovinsko gledano je samostojno izobraževanje prva oziroma najstarejša oblika učenja, veliko starejša od organiziranih oblik učenja in izobraževanja. Človek je že od nekdaj iskal novo znanje, vedenje in se učil novih spretnosti. Pri tem je bil največkrat prepuščen sam sebi, svoji iznajdljivosti, s poskusi in napakami se je dokopal do rešitev in do današnje civilizacijske stopnje.

Znanje in spoznanja so se prenašala iz roda v rod. Posameznik se je sam odločal, ali se želi kaj učiti, kaj je tisto, kar želi izvedeti, kakšni sta njegova potreba ali želja po znanju, sam si je skušal najti pot do znanja in nazadnje ugotovil, ali tisto, kar zna, zadošča, ali morda potrebuje še kaj.

braževalne ustanove, hkrati pa se je začela krčiti tudi svoboda odločanja o lastnem izobraževanju. Izobraževalne institucije so začele določati, kaj mora človek znati in v kakšnem obsegu, na mesto pglavitnega vira informacij pa je bil postavljen učitelj. Samostojno izobraževanje je tako postalo le ena od sestavin celotnega izobraževanja. Ne glede na pomembnost pojava organiziranega šolstva pa je mnogo znanja ostajalo zunaj tega okvira.

R. Brockett in R. Hiemstra menita, da je samostojno učenje ena najvznemirljivejših tem v izobraževanju odraslih v zadnjih dvajsetih letih. Poudarjata, da to ni modna muha, ki bi zbledela v nekaj letih, temveč je ta ideja globoko zasidrana v človeško zgodovino kot način življenja. (Benedik, 1996, str. 50).

V angloameriški literaturi se najpogosteje uporabljata izraza "avtonomous learning" in "self-directed learning". Prvi izraz pomeni, da se človek izobražuje sam, brez pomoči drugih, drugi pa, da posameznik sam vodi in usmerja svoje učenje.

V Veliki Britaniji "open learning" poudarja predvsem odprtost, dostopnost do učenja in izobraževanja. "Open learning" je večidel

institucionalizirana oblika učenja in izobraževanja, ne poudarja elementa samostojnosti, četudi v resnici gre za samostojno učenje.

Gibbons in Phillips opredeljujeta samoizobraževanje kot tisto izobraževanje, ki se pojavlja zunaj formalnih izobraževalnih ustanov, ne v njih samih. Spretnosti se je mogoče učiti in vaditi v šoli, samoizobraževanje pa poteka samo takrat, kadar ljudje niso prisiljeni, da se učijo, in učitelji ali drugi niso prisiljeni, da jih učijo – še posebno ne v okviru določenega kurikulumu. Četudi institucija lahko pripravi študente do tega, da se bodo sami izobraževali, pa se resnično samoizobraževanje lahko pojavi šele takrat, ko posameznik lahko izbira, kaj se bo naučil in česa ne.

Knowles opredeljuje samostojno učenje v najširšem pomenu kot proces, pri katerem posameznik sam ali s pomočjo drugih prevzame pobudo za diagnosticiranje svojih učnih potreb, opredelitev učnih ciljev, iskanje

Samostojno izobraževanje se je vseskozi razvijalo kot vzporedni pojav institucionalnemu sistemu.

človeških in drugih virov, izbor in uporabo ustreznih učnih strategij in oceno učnega dosežka.

O organiziranem samostojnem učenju govorimo, ko institucija poskrbi za nekatere elemente pomoči samostojnemu učencu, ta pa pri tem samostojno odloča.

Kaj pospešuje samostojno učenje?

Ena najstarejših oblik institucionalnega organiziranega samostojnega izobraževanja je dopisno izobraževanje. Družbene razmere v drugi polovici 19. stoletja in tudi liberalni duh

tistega časa sta povečala skrb za izobraževanje. Dopisno izobraževanje se je kot prva oblika pojavilo zato, da bi več ljudem omogočilo pridobitev

znanja in izobrazbe. Prvi podatki o nekakšnem dopisnem izobraževanju segajo v leto 1728, ko je časnik Boston Gazette objavil oglas učenja stenografije doma. Dopisno izobraževanje se pojavlja v srednjem in visokem šolstvu in tudi v poklicnem izobraževanju. Znana sta predvsem dva tipa: prvi je široko zasnovan sistem s tečajji za tisoče ljudi (učencem pomagajo tutorji na daljavo, ki navadno ne sodelujejo pri oblikovanju tečaja), drugi tip pa je manjši sistem, v katerem tutor pripravi tečaj, gradivo in hkrati pomaga študentom (Holmberg, 1995).

Razvoj izobraževalne tehnologije

Razvoj tehnologije pomembno vpliva tudi na tradicionalne oblike izobraževanja, še posebno pomembno vlogo pa ima pri samostojnem učenju. Tehnologija omogoča množično obveščanje in izobraževanje, po drugi strani pa tudi individualizirane pristope. S pojavom radia, televizije, teleteksta, telefaksa in različnih računalniških omrežij se je močno olajšala komunikacija med učenci in učnimi viri, računalniški sistemi pa omogočajo tako-

rekoč neomejeno shranjevanje najrazličnejših podatkov.

Študije Allena Tougha

Allen Tough je eden vidnejših strokovnjakov, ki so proučevali, koliko se odrasli sami lotevajo učenja in izobraževanja. Zanimalo ga je, koliko izobraževalnih projektov izpelje posameznik v enem letu, kaj se ljudje učijo, koliko časa porabijo za to in kdo je tisti, ki načrtuje in vodi takšno učno akcijo. Izsledki, ki jih je dobil, potrjujejo domnevo, da se ljudje zelo veliko učijo sami; s tem je pomembno vplival na nadaljnje zanimanje za preučevanje samostojnega učenja. Ugotovil je, da 90 odstotkov vprašanih uresniči vsaj en projekt letno, za posamezen projekt pa porabijo povprečno sto ur. Kar 73 odstotkov učnih projektov izpeljujejo ljudje sami, sedem odstotkov pa s pomočjo prijateljev in drugih nestrokovnjakov, kar pomeni, da ljudje izpeljejo 80 odstotkov svojih učnih projektov brez pomoči učiteljev. Najpogostejša motivacija za izpeljavo učnega projekta je neposredna potreba, manj pogost motiv je radovednost, le pet odstotkov izobraževanja pa je motiviranega s pridobitvijo ustreznega potrdila (Tough, 1979, str. 192).

Strategija vseživljenjskega učenja

Vseživljenjsko učenje je danes prav gotovo eden možnih konceptov v izobraževanju. Pri vseživljenjskem izobraževanju je človek obravnavan kot celota. Koncept vseživljenjskega izobraževanja zlasti poudarja pomen posameznika, njegovega osebnostnega razvoja in aktivne angažiranosti, česar pa tradicionalne metode izobraževanja po večini niso zmožne zagotoviti. Samostojno izobraževanje tako postaja sestavni del vseživljenjskega učenja (Longworth, 1994, str. 2).

Gibbons je kot rezultat raziskave zajel 20 pomembnih osebnosti in preučil njihove la-

Ljudje se zelo veliko učijo sami.

stnosti in navade. Navaja 14 načel:

- osrednji nadzor ima samostojni učenec in ne institucija;
- boljše je, da se samoizobraževanje osredotoči na določeno področje, ne preširoko;
- priznanje in nagrada sta za samostojnega učenca še posebno pomembna;
- samostojno izobraževanje vključuje lastnosti, kot so integriteta, samodisciplina, vztrajnost, delavnost, človekoljubje, občutek za druge;
- samostojni učenci so navadno zmožni ustvariti dobre medosebne odnose in so pogosto priljubljeni.

Da bi se okrepila sposobnost odraslih za samostojno izobraževanje, predlaga tele ukrepe:

- postopno zmanjševanje učenčeve odvisnosti od učitelja;
- pomoč učencu, da bo razumel, kako naj uporablja učne vire;
- pomoč učencu, da bo znal opredeliti svoje učne potrebe – in se bo tega neposredno zavedel;
- pomoč učencu, da prevzema vse večjo odgovornost pri določanju učnih ciljev, pri načrtovanju učnega programa in ocenjevanju napredka;
- spodbujanje učenca k uporabi meril za presojanje, ki vsebujejo nova spoznanja;
- izboljševanje posameznikove podobe kot učenca tako, da se mu zagotovi nadaljnje usposabljanje.

Lastnosti in spretnosti, ki so pogosto povezane z usmerjenostjo v samostojno učenje (Brockett in Hiemstra, 1991, str. 56):

- ljubezen do učenja,
- samopodoba uspešnega, neodvisnega učenca,
- strpnost do tveganja in dvoumnosti,

- ustvarjalnost,
- pogled na učenje kot vseživljenjski proces,
- pobuda za izobraževanje,
- razumevanje samega sebe,
- sprejemanje odgovornosti za lastno izobraževanje.

Lestvico so uporabili za pripravljenost na samostojno učenje. Gibbons je iz tega sklepal, da je velika razlika v strokovnem znanju in spretnostih strokovnjakov, ki so se sami izobraževali, in tistih, ki jih običajno poudarja formalno izobraževanje.

Učne navade, tehnike in metode učenja

Poleg sposobnosti, motivacije in nekaterih drugih dejavnikov so za uspešno učenje zelo pomembne ustrezno razvite učne navade. Gre za celoto tistih načinov ravnanja v učni situaciji, ki omogočijo uspešno učenje.

Učne navade so sestavljene iz več komponent:

- delovne navade (smotrna ureditev prostora in časa za učenje – navada prostora in časa),
- učne tehnike (uspešni načini učenja pri uporabi različnih sredstev, npr. učbenikov in drugih virov informacij),
- učne spretnosti, na katerih temeljijo učne tehnike (spretnost branja, pisanja, poslušanja ...),
- učne metode (zaporedja postopkov za pridobivanje znanja, razdelitev učne snovi glede na čas in vsebino) (Marentič Požarnik, 1980, str. 48–49).

Pri mnogih učencih so že v osnovni šoli vzrok slabšega uspeha pomanjkljivo razvite učne navade in tehnike učenja. Kljub sposobnostim in volji do učenja ne dosegajo želenih

Za samostojno učenje moramo imeti razvite učne navade.

rezultatov in premalokrat pomislimo na to, da se učenec morda ne zna učiti. Pomanjkljivo razvite učne navade in tehnike učenja lahko spremljajo posameznika tudi v kasnejša obdobja.

A. Krajnc navaja, da so v svetovno znani dopisni šoli za odrasle na Švedskem raziskovali, koliko se znajo odrasli pravilno učiti. Odkrili so zelo majhen delež (28 odstotkov) takih, ki so uporabljali pravilne tehnike in imeli zadovoljivo razvite učne navade. Za vse druge so priredili poseben "izobraževalni paket" in so jim priporočali, naj se najprej naučijo, kako se učiti. Pri razvijanju učnih navad in tehnik moramo upoštevati posebnosti učenca in njegov kognitivni stil ter temu primerno izbrati zanj optimalne navade in tehnike. Učne navade mnogi pridobijo že v okviru družine in v času rednega šolanja, nekateri pa si jih kasneje razvijajo sami ali s pomočjo andragoškega delavca. (Krajnc A., 1979, str. 61–62).

Največ informacij in sistematično podanega znanja je še vedno zapisanih v knjigah in drugih pisnih virih (učbenikih, knjigah, člankih v revijah in časopisih, zapiskih) in tudi, če se poslužujemo sodobnih tehničnih sredstev kot virov informacij, se vedno vračamo k pisnim virom, ne glede na to, za katero vrsto izobraževanja smo se odločili. Pri nekaterih vrstah izobraževanja (dopisno izobraževanje, izobraževanje na daljavo) delo s pisnimi viri prevladuje ali je celo osnovna metoda, drugje pa se pojavlja predvsem pri samostojnem – domačem učenju (Krajnc, 1979, str. 180–196). Delo s pisnimi viri je povezano z višjimi oblikami učenja (besedno in verbalno učenje, učenje pojmov, pravil, reševanje problemov ...) in značilno za študij na višjih in visokih šolah. (Marentič Požarnik, 1978, str. 50).

Od visokošolskih učiteljev se ne pričakuje le, da obvladajo zapletene vsebine, ampak morajo razvijati tudi intelektualno neodvisnost,

Najpomembnejše metode samostojnega učenja so:

- bralna spretnost,
- aktivno branje (omogoča aktivno učenje),
- PRPOP metoda za učenje teksta (branje snovi, razdelitev snovi, obnova in pregled znanja),
- metoda hitrega branja,
- buzanova metoda učenja (prepoznavanje, sprejetje, ohranitev v spominu, priklic in uporaba),
- naravna metoda učenja (sestavljena je iz priprave in izpeljave).

sposobnost mišljenja in samostojno reševanje problemov. Raziskovali so, kako do tega pridejo študentje in kako jim predavatelji pri tem pomagajo in so svojo pozornost usmerili na raziskovanje namena, ki so si ga študentje pri študiju zastavili, na njihove učne navade in vsakodnevne študijske aktivnosti. Ugotovili so, da je kakovost študija odvisna od pristopa k študiju, le ta pa je odvisen od osvojenih učnih navad in tega, kako študentje interpretirajo zahteve učnih vsebin. (Ramsden, 1985, str. 51–69).

OPREDELITEV PROBLEMA RAZISKAVE

Namen raziskave je bil proučiti oblike samostojnega izobraževanja rednih in izrednih študentov Fakultete za elektrotehniko v Ljubljani. Ugotoviti smo želeli, kakšne so učne navade izrednih študentov v primerjavi z rednimi, kateri imajo več motivacije in kateri so uspešnejši pri samostojnem izobraževanju. Zanimalo nas je tudi, katere vire informacij uporabljajo v izobraževalne namene eni in drugi. Predvidevala sem, da so razlike med študenti izrednega in rednega študija velike in da so izredni študenti

uspešnejši pri samostojnem izobraževanju na fakulteti. Nisem imela možnosti, da bi anketirala vse vpisane študente Fakultete za elektrotehniko, zato sem se omejila le na izredne in redne študente 3. letnika elektrotehnike.

METODE RAZISKOVANJA

Ker sem hotela ugotoviti stanje na področju kulture izobraževanja, sem se pri svoji empirični raziskavi posluževala deskriptivne metode. Podatke sem zbirala z anketnim vprašalnikom. Iz rezultatov sem skušala izoblikovati spoznanja o stvarnosti, nivoju samostojnega izobraževanja in na podlagi teh spoznanj izveliči določene zaključke. Izredne in redne študente sem anketirala po zaključku predavanj, anketa je bila anonimna.

KAKO SE UČIJO REDNI IN IZREDNI ŠTUDENTI?

Anketni vprašalnik sem razdelila med 20 izrednih in 20 rednih študentov 3. letnika Fakultete za elektrotehniko. Vsi študentje so bili moškega spola, med izrednimi študenti je bilo 17 takih, ki so bili redno zaposleni, trije

pa so delali občasno. Vsi študentje, ki sem jih anketirala, so na vprašanja v celoti odgovorili.

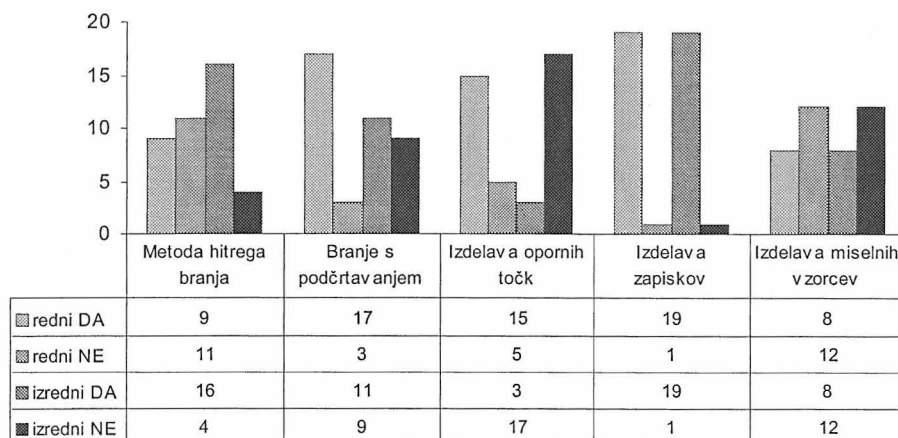
Učne navade študentov

Interpretacijo začenjam s hipotezo predvidevanja, da obstajajo med študenti rednega in izrednega študija razlike in da imajo izredni študenti bolj razvite učne navade kot redni študenti.

Iz raziskave je razvidno, da večina rednih in izrednih študentov ve, kaj pomeni samostojno izobraževanje. Zelo malo izrednih študentov (samo dva od 20) meni, da ima težave pri samostojnem učenju, glede na redne študente, med katerimi je takih kar osem. Mnenje o lastni usposobljenosti za samostojno učenje je seveda dokaj subjektivno, kaže pa na večjo samozavest in samozaupanje izrednih študentov. Kljub temu se kaže tendenca, da bi predvsem redni študentje Fakultete za elektrotehniko potrebovali več pomoči pri razvijanju učnih navad in tehnik učenja. Večina rednih in izrednih študentov pozna in uporablja predvsem metodo izdelave zapiskov.

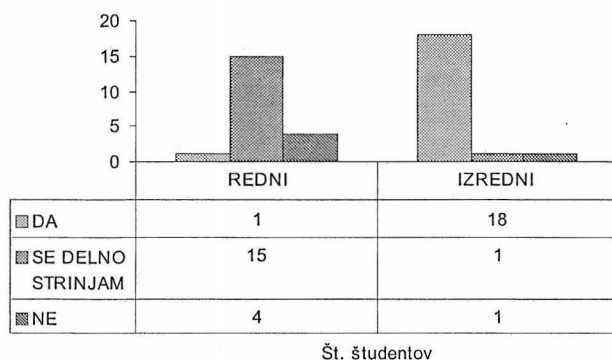
Graf 1:

Ali poznate metode in tehnike učenja?

Graf 2:

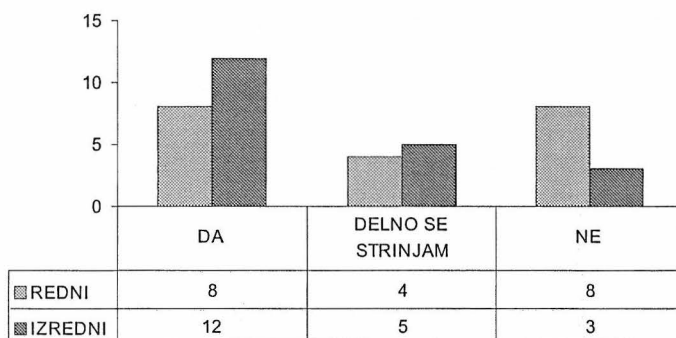
Čas za študij znam uspešno organizirati

Študentje izrednega študija precej bolje poznajo metodo hitrega branja kot redni študenti, saj je na to vprašanje pritrdilno odgovorilo kar 16 študentov v primerjavi z rednimi, kjer to metodo pozna le devet študentov. Število rednih študentov, ki te metode ne poznajo, je relativno visoko in kaže na to, da bi jih bilo treba z njo seznaniti. Redni študentje je ne uporabljajo, izredni pa tudi v zelo majhnem obsegu, le dva študenta občasno. Metodo s podčrtavanjem pozna kar 17 rednih študentov in 11 izrednih, od tega pet redno vpisanih metodo stalno uporablja, od izrednih študentov pa štirje. Na podčrtavanje bistvenega

Graf 3:

Uporaba pisnih virov

navajajo učence že v osnovni šoli, kar je verjetno vzrok za dobro poznavanje te metode. Metodo branja z opornimi točkami pozna 15 redno vpisanih in le trije izredni študenti, uporabljajo pa jo občasno trije redni in en izredni študent. Redno in izredno vpisani elektrotehniki enako dobro poznajo metodo miselnih vzorcev (osem od 20), od tega miselne vzorce občasno uporabljajo štirje redni in samo en izredni študent. Rezultati kažejo, da bi bilo treba vse študente z omenjeno metodo bolje seznaniti in jim pokazati njene prednosti, saj jo premalo uporabljajo tudi tisti študenti, ki jo poznajo.

Šest rednih in deset izrednih študentov se zelo dobro znajde pri iskanju virov v knjižnicah, pri selekciji in izboru podatkov so uspešnejši izredni bolj kot redni študentje, pri branju in izpisovanju podatkov pa je rezultat zelo podoben. Pri izdelovanju seminarских nalog in referatov se bolje znajdejo redni študenti, enako tudi pri ustnem poročanju.

Čas za študij brez težav organizira skoraj večina izrednih študentov (kar 18 od 20 anketiranih), redni pa imajo s tem precejšnje probleme, saj je le eden odgovoril, da s tem nima nikakršnih problemov; podatek kaže na večjo samodisciplino izrednih študentov, saj znajo kljub napornemu delovniku v službi dobro organizirati čas za študij, medtem ko imajo redni študenti s tem precejšnje probleme. Izredni študentje se bolj zanašajo na pisne vire, tendenca pa kaže tudi na to, da bolj kritično razmišljajo o predavanjih v primerjavi z rednimi študenti.

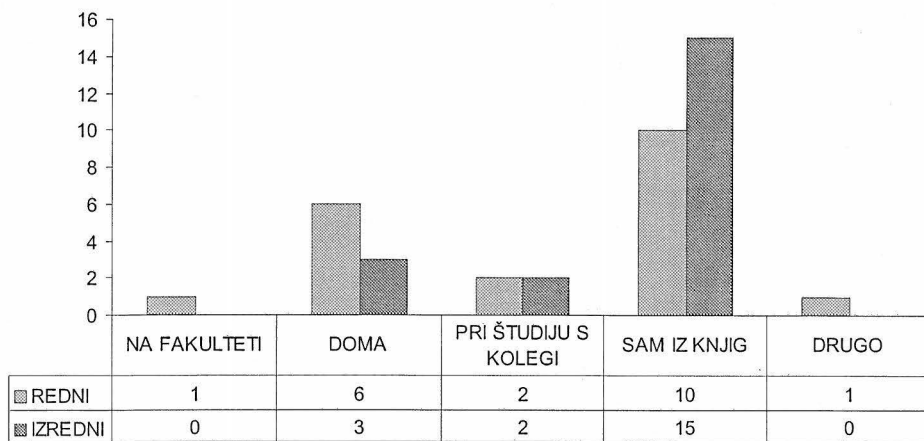
Način pridobitve učnih navad (metode)

Večina izrednih in rednih študentov je učne navade in tehnike učenja pridobila sama iz knjig (kar 15 izredno vpisanih in 10 redno vpisanih) in doma ob pomoči staršev, skoraj nihče pa na fakulteti.

Skoraj vsi študentje si pred začetkom učenja postavijo učne cilje, nekaj pa je glede tega

Graf 4:

Pridobitev navad in tehnik učenja

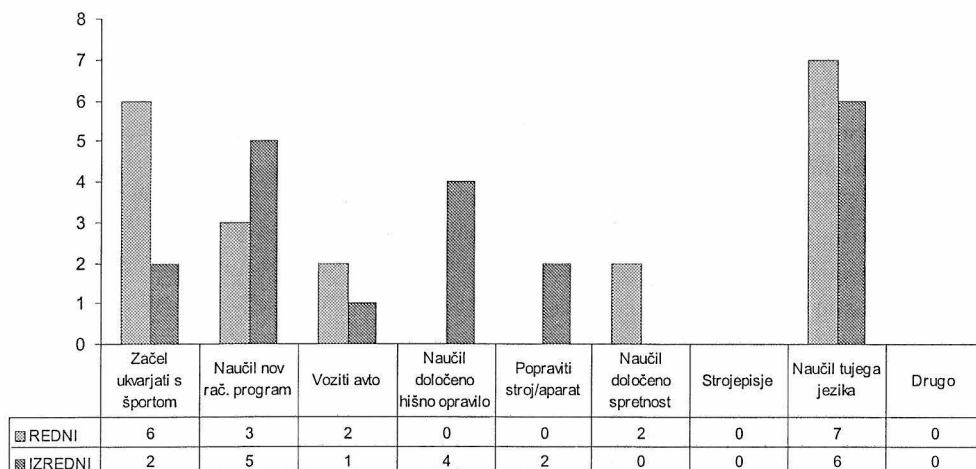

tudi izjem. Odgovori pri tem vprašanju so bili presenetljivo podobni tako pri izredno vpisanih kot pri rednih študentih. Glede uspešnosti pri študiju je bila večina izrednih študentov (kar 15 od 20 anketiranih) mnenja, da so najuspešnejši in največ znanja odnesejo iz dane literature, na drugem mestu pa so šele predavanja; pri rednih študentih ni bilo tolikšnih razlik v odgovorih, saj so približno

enako uspešnost prisodili učenju iz dane literature, poslušanju na predavanjih in skupinskemu učenju s sošolci. Večina rednih študentov je namreč mnenja, da so najuspešnejši pri učenju ravno pri tej metodi. Tu se vidi bistvena razlika, da izredni študentje niso tako povezani med seboj kot redni, saj imajo poleg študija ponavadi še druge obveznosti. Drugi razlog pa je po vsej verjetnosti ta, da

Graf 5:

Samoizobraževanje v zadnjih dveh letih (zunaj fakultete)

imajo redni študenti predavanja celo leto, izredni študenti pa imajo ponavadi le nekajtedenska predavanja in temu primerno manjši obseg snovi ter dostikrat tudi manj kakovostna predavanja zaradi časovne stiske in se morajo zato naučiti bolje uporabljati literaturo.

NEFORMALNO IZOBRAŽEVANJE REDNIH IN IZREDNIH ŠTUDENTOV

Vsebine, ki se ponavljajo pri samostojnem izobraževanju, smo uporabili pri obeh anketiranih skupinah. Glede na različne življenjske situacije enih in drugih smo pričakovali precejšnje razlike.

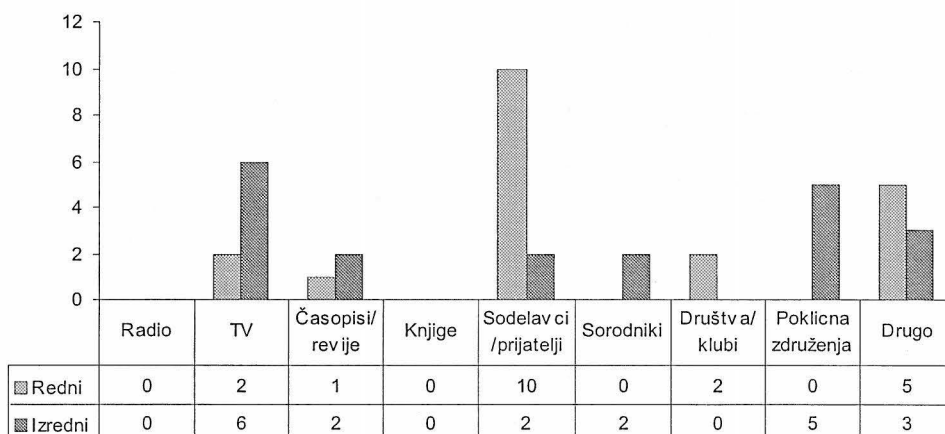
Glede samoizobraževanja v zadnjih dveh letih – če pri tem izvzamemo formalno obliko izobraževanja – se je največ redno vpisanih študentov začelo izobraževati na področju učenja tujih jezikov ter športnih panog, ki jih še niso poznali (7 od 20 anketiranih), izredni pa so se največ samoizobraževali na področju novih računalniških programov in tujega jezika.

Tu se že vidi tendenca predvidevanja, da je

večina izrednih študentov že zaposlenih in v službi zahtevajo ravno znanja s področja računalništva in tujih jezikov. Največ so se izredno vpisani študenti naučili pri praktičnem sodelovanju, npr. tako, da so sami preizkusili nov računalniški program, medtem ko so redni študentje največ odnesli z opazovanjem drugih. V prostem času redni študentje predvsem obiskujejo prijatelje in gledajo televizijo, izredni pa hodijo na izlete ter se ukvarjajo s športom in rekreacijo. Tudi tu se dobro vidi razlika: če predvidevamo, da je večina izrednih študentov zaposlenih vsaj 8 ur dnevno, potem preostali čas želijo preživeti kakovostno in narediti kaj za svoje zdravje. Redni študentje se želijo dodatno izobraževati na področju športa in na strokovnem področju, izredni pa glede športa in stanovanjskih popravil, kjer se vidi različna življenjska situacija, namreč redni študentje večinoma še živijo pri starših oz. v študentskih domovih, izredni študentje pa so večinoma že zaposleni, živijo v lastnem gospodinjstvu in temu primerno večje je tudi zanimanje za izobraževanje s področja stanovanjskih popravil. Najpogostejši vir informacij rednih študentov so prijatelji (10

Graf 6:

Najpogostejši vir informacij

vprašanih), medtem ko so izredni študentje mnenja, da največ informacij izvedo prek televizije (6 od 20 vprašanih).

ZAKLJUČEK

Na osnovi 40 anketiranih (20 rednih in 20 izrednih) študentov Fakultete za elektrotehniko v Ljubljani lahko potrdim osnovno hipotezo, da imajo študentje izrednega študija višjo stopnjo samostojnosti, drugačne interese in boljše učne navade v primerjavi z rednimi študenti.

Razlika v odgovorih se je pokazala pri vprašanju, ali imajo s samostojnim učenjem težave, in je večina rednih študentov odgovorila pritrdilno, medtem ko izredni študentje s tem nimajo težav. Študentje izrednega študija precej bolje poznajo metodo hitrega branja v primerjavi z redno vpisanimi. Pri metodi s podčrtavanjem pa je vloga ravno obrnjena. Metodo branja z opornimi točkami bolje poznajo redni študenti, vendar jo tudi oni zelo redko uporabljajo, medtem ko oboji zelo dobro poznajo metodo branja z izdelavo zapiskov, ki jo tudi v največji meri uporabljajo. Prav tako dobro poznajo metodo miselnih vzorcev, vendar jo zelo redko uporabljajo. Ugotavljam, da bi bilo treba vse študente Fakultete za elektrotehniko bolje seznaniti z metodo miselnih vzorcev in jim pokazati njene prednosti, saj jo premalo uporabljajo tudi tisti študenti, ki jo poznajo.

Čas za študij brez težav organizira skoraj večina izrednih študentov, redni pa imajo s tem precejšnje probleme. Glede uspešnosti pri študiju je bila večina izrednih študentov mnenja, da so najuspešnejši in največ znanja odnesejo iz dane literature, predavanja so na drugem mestu, za razliko od rednih študentov, ki na predavanjih dobijo veliko znanja. Do te razlike je po mojem mnenju prišlo iz enega samega razloga, da imajo namreč redni študenti predavanja in vaje skozi celo leto,

izredni pa imajo ponavadi zaradi časovne stiske le nekaj tedenskih srečanj in temu primerno manjši obseg snovi. Poleg tega so predavanja ponavadi teoretična in bi bilo bolj smiselno, da bi se tudi za izredne študente organizirale laboratorijske vaje, ker bi dobili veliko več praktičnih informacij.

V zadnjih dveh letih se je največ rednih študentov (če izvzamemo formalno obliko) samoizobraževalo na področju učenja tujih jezikov in športnih panog, izredni pa so se največ izobraževali na področju novih računalniških programov in tujega jezika. Predvidevam, da zato, ker je večina izrednih študentov elektrotehniko že zaposlenih in v službi od njih zahtevajo ravno znanja s po-

Izredni študenti imajo boljše učne navade v primerjavi z rednimi študenti, so samostojnejši, med študijem in po izkušnjah na delovnih mestih pa so pridobili tudi več notranje motivacije in niso tako negotovi kot redni študenti: le-ti so bolj zunanje motivirani in usmerjeni k pomnjenju gradiv, za razliko od izrednih, ki so bolj praktično usmerjeni.

dročja računalništva in tujih jezikov. Tako redni kot tudi izredni študenti so bili mnenja, da so največ navad in tehnik učenja pridobili sami iz knjig oz. doma, in zelo malo na fakulteti. Tej kategoriji so se študentje skoraj povsem izognili, kot da se na fakulteti pridobivanje učnih navad in tehnik učenja ustavi; če pa se jih že pridobiva ali razvija dalje, to opravijo študentje sami ali pri študiju s kolegi. Rezultati kažejo, da se visokošolski profesorji pri predmetih, ki jih poučujejo, ne ukvarjajo z učnimi navadami in tehnikami učenja študentov. Menim, da bi bilo treba na tem področju še marsikaj raziskati in narediti.

Je pa tudi res, da ob službenih obveznostih nimajo toliko časa za študij. Kot najpogostejši vir informacij študentje navajajo televizijo ter

Ljudi moramo naučiti učiti se.

prijatelje in sodelavce.

Zmožnost samostojnega učenja ali samostojnega uravnavanja lastnega učenja bi bilo treba razvijati že v domačem okolju, osnovni šoli in

morda še v srednji šoli. Na visokošolski ravni in še posebno v izobraževanju odraslih pa morajo imeti te navade že izoblikovane. Učitelj

ne daje dovolj maneverskega prostora za odločanje o učenju, zlasti redni študentje raje ostajajo v varni odvisnosti, saj se bojijo sprememb in izpostavljenosti. V raziskavi na eni od ljubljanskih fakultet so bila ugotovljena pričakovanja študentov od profesorjev, da jim bodo razložili vse, kar morajo znati, in jim ne bo treba brskati po drugih virih, profesorji pa bi bili po drugi strani radi v vlogi mentorja, organizatorja samostojnega izobraževanja; to je začarani krog, ki bi ga bilo treba prekiniti. Poseben pomen ima zmožnost samostojnega učenja za odrasle, saj jim omogoča, da si iz virov, ki so jim na voljo in jih tudi znajo poiskati, ukrojijo svojim potrebam primeren proces učenja, bodisi za poklicne ali življenjske potrebe. Človeka moramo torej naučiti učiti se, da se bo zmožen vse življenje samostojno izobraževati. Motivacija odloča o tem, ali se bo lahko izobraževal tudi takrat, ko mu ne bo nihče od zunaj postavljaj ciljev, ga nadzoroval, temveč si jih bo postavljaj situacijsko in se sproti učil, zlasti po neformalni poti.

LITERATURA

Benedik, I. (1996). *Andragoška spoznanja - Organizirano samostojno učenje, pristop v učenju in izobraževanju*, 1. del. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije.

Benedik, I. (1996). *Andragoška spoznanja - Organizirano samostojno učenje, teoretsko ozadje*, 2. del. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije.

Benedik, I. (1996). *Andragoška spoznanja - Organizirano samostojno učenje, osebnost samostojnih učencev in nova vloga učitelja*, 3. del. Ljubljana:

Andragoški center Republike Slovenije.

Brečko, D. (1997). *Andragoška spoznanja - Prihodnost ustvarjamo ljudje*. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije.

Brockett, G. R., Hiemstra, R. (1991). *Self-Direction in Adult Learning-Perspectives on Theory, Research, and Practice*. New York.

Holmberg, B. (1995). *The Evolution and the Character and Practice of Distance Education*. Open Learning, Vol 10, 2. Pitman Publishing.

Izbrane razprave domačih avtorjev (2000). *Filozofska fakulteta, Oddelek za pedagogiko in andragogiko*.

Jelenc, Z. (1998). *Vseživljenjsko izobraževanje in vseživljenjsko učenje*, Andragoški center RS.

Krajnc, A. (1979). *Izobraževanje ob delu*. DDU Univerzum, Ljubljana.

Krajnc, A. (1981). *Metodika dopisnega izobraževanja*, Ljubljana: Dopisna delavska univerza Univerzum.

Krajnc, A. (1982). *Motivacija za izobraževanje*, Ljubljana: ČGP Delo.

Leirman, W. (1995). *Prihodnost izobraževanja odraslih v Evropi, Mednarodna raziskava o problemih, ciljih, ponudbi in politiki izobraževanja odraslih*. Filozofska fakulteta.

Longworth, N. and Keith, D. (1994). *Lifelong Learning - Survival concept for the 21st century*. Bruselj: European Learning Initiative.

Marentič Požarnik, B. (1980). *Dejavniki in metode uspešnega učenja*, DDU Univerzum, Ljubljana.

Marentič Požarnik, B. (1978). *Prispevek k visokošolski didaktiki*, DZS, Ljubljana.

Ramsden, P. (1985). *Student Learning Research-Retrospect and Prospect, Higher Education Research and Development*, No 1.

Tough, A. (1979). *The Adults Learning Projects*. Toronto: The Ontario Institute for Studies in Education.